

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ (Οκτώβριος 2004)

Συγγραφέας: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Συγγραφέας: Δημήτρης Πειρουνάκης & Δημήτρης Χατζής

1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ*[1]

Η ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας έχει απασχολήσει εδώ και τρεις περίπου δεκαετίες το διεθνές δίκαιο για τέσσερις λόγους: την πυρηνική ασφάλεια, την ενημέρωση και την παροχή βοήθειας σε περίπτωση επείγοντος ραδιενεργού ατυχήματος, την απόδοση ευθύνης λόγω πρόκλησης ζημιάς από πυρηνικό ατύχημα σε συνάρτηση με την αποζημίωση των θυμάτων αλλά και τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων και των αναλωθέντων ραδιενεργών καυσίμων.

Είναι κοινά αποδεκτό ότι σήμερα οι μεγαλύτερες πυρηνικές βιομηχανίες στον πλανήτη –η αμερικανική και η γαλλική- προσπαθούν να ξεφύγουν από τις δύσκολες στιγμές, που γνωρίζει η παραγωγή τους τόσο για τεχνολογικούς όσο και για πολιτικούς λόγους, προσφεύγουν στην προβολή προϊόντων τους προς εξαγωγή με φιλοπεριβαλλοντικό επικάλυμμα[2] (κυρίως προς τις αναπτυσσόμενες χώρες και την Κίνα, και φυσικά, με τη συγκατάθεση της διεθνούς κοινότητας).

Με βάση τις παραπάνω αρχές και έχοντας υπόψη το υφιστάμενο διεθνές συμβατικό πλαίσιο[3], όπως τη Σύμβαση για την αστική ευθύνη στην περίπτωση αποκατάστασης ζημιών λόγω πυρηνικού ατυχήματος (1977)[4], τη Σύμβαση για την πυρηνική ασφάλεια (1994)[5], τη Σύμβαση για την Έγκαιρη Ενημέρωση σχετικά με Πυρηνικό Ατύχημα (1986), τη Σύμβαση για την Παροχή Βοήθειας σε Περίπτωση Πυρηνικού Ατυχήματος ή Επείγοντος Περιστατικού Διαρροής Ραδιενέργειας (1986)[6], τη Σύμβαση για τη Φυσική Προστασία Πυρηνικού Υλικού (1980), τη Σύμβαση για την Πρόληψη της Θαλάσσιας Ρύπανσης από την Αποβολή Λυμάτων και Ήλλων Υλικών, όπως αυτή έχει τροποποιηθεί (1994)[7], και άλλα σχετικά διεθνή

κείμενα[8] καθώς και τις θέσεις των Διεθνών Οργανισμών, τα συμβαλλόμενα μέρη συμφώνησαν στη σύναψη της Κοινής Σύμβασης για την ασφάλεια της διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων και την ασφάλεια της διαχείρισης ραδιενεργών αποβλήτων, στις 5 Σεπτεμβρίου 1997 (Βιέννη)[9].

Οφείλουμε, πάντως, να σημειώσουμε εξ αρχής κάτι, που μάλλον είναι παραδεκτό από όλους τους ερευνητές, οι οποίοι εργάζονται γύρω από θέματα του διεθνούς δικαίου του περιβάλλοντος. Το διεθνές δίκαιο του περιβάλλοντος, όπως άλλωστε και το γενικό διεθνές δίκαιο, διαμορφώνουν αρκετά εύκολα κανόνες, των οποίων την εφαρμογή όμως οι κλασσικές συμβατικές διαδικασίες αδυνατούν να διασφαλίσουν. Περίπου 17 χρόνια πριν από την υπογραφή της Κοινής Σύμβασης για την ασφάλεια της διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων και την ασφάλεια διαχείρισης ραδιενεργών αποβλήτων, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα άρχισε να δείχνει το έντονο ενδιαφέρον της γύρω από το σχετικό αντικείμενο και να προσπαθεί να ασκήσει επιρροές στην ευρύτερη διεθνή κοινότητα με την υιοθέτηση Σχεδίου Δράσης για τα ραδιενεργά απόβλητα για την περίοδο 1980-1992. Πιο συγκεκριμένα, το Σχέδιο αφορούσε σε ραδιενεργά απόβλητα, που προέρχονται από πυρηνικές εγκαταστάσεις, καθώς και στη διαχείριση και αποθήκευση των αποβλήτων υψηλής ακτινοβολίας ή/και μακράς ζωής.

Το Συμβούλιο Υπουργών, με ένα πρώτο Ψήφισμα στις 18 Φεβρουαρίου 1980, ενεργοποίησε το κοινοτικό αυτό σχέδιο δράσης για τα ραδιενεργά απόβλητα. Στο περιεχόμενο της σχετικής νομικής πράξης αναφέρεται ότι το κοινοτικό ενδιαφέρον οφείλεται κυρίως στην χρήση της πυρηνικής ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρισμού, που είχε άλλωστε ως αποτέλεσμα την συσσώρευση σημαντικών ποσοτήτων ραδιενεργών αποβλήτων στην Ευρώπη. Στόχος του Σχεδίου ήταν η αποφυγή των κινδύνων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, που προέρχονται από την ιονίζουσα ακτινοβολία.

Το σχέδιο του 1980-1992 στηρίχθηκε στην συνεχή ανάλυση της κατάστασης των αποβλήτων, στον κοινοτικό έλεγχο, στην έρευνα καθώς και ενημέρωση του κοινού σχετικά με την κατάσταση των ραδιενεργών αποβλήτων. Το θετικό κλίμα που προκλήθηκε από το παραπάνω σχέδιο –ιδιαίτερα στη δυνατότητα αντιμετώπισης εντός ενιαίου πλαισίου των τεχνικών, νομικών, διοικητικών και κοινωνικών παραμέτρων- επέτρεψε την υιοθέτηση από το Συμβούλιο νέου Ψηφίσματος/ 15.6.1992

με το οποίο και επεκτάθηκε η ισχύς του.

Οι κοινοτικές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της διαχείρισης των ραδιενεργών αποβλήτων συνεχίστηκαν και μετά την παραπάνω ημερομηνία, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των ερευνητικών προγραμμάτων, την αναγκαία εμβάθυνση σε θέματα ασφαλείας και προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και το νέο πλαίσιο της σταδιακής διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1995-2004). Κατά την αναθεώρηση του σχεδίου δράσης, το Συμβούλιο αποφάσισε να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στα εξής σημεία:

1. *Συνεχής ανάλυση της κατάστασης.*
2. *Ανάπτυξη της τεχνικής συνεργασίας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της μακροπρόθεσμης ή οριστικής αποθήκευσης των ραδιενεργών αποβλήτων.*
3. *Συνεννοήσεις στον τομέα της ασφάλειας της διαχείρισης και της αποθήκευσης των ραδιενεργών αποβλήτων.*
4. *Διαβουλεύσεις για τις πρακτικές και στρατηγικές διαχείρισης στο πλαίσιο της κατάργησης των συνοριακών ελέγχων στο εσωτερικό της κοινοτικής επικράτειας.*
5. *Συνέχιση της αλληλεπίδρασης μεταξύ προγραμμάτων έρευνας και ζητημάτων διοικητικής και κανονιστικής φύσης.*
6. *Πληροφόρηση και ενημέρωση του κοινού.*
7. *Ανάπτυξη συναίνεσης σε διεθνές επίπεδο.*

2. ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Κεντρικοί στόχοι της σύμβασης είναι η εξασφάλιση επαρκούς προστασίας των ατόμων, συνολικά της κοινωνίας και του φυσικού περιβάλλοντος από κινδύνους, που συνδέονται με την εκπομπή ραδιενέργειας στο στάδιο της διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων καθώς και η ασφαλής διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων (άρθρο 1). Προτείνεται, κατά συνέπεια, η αξιολόγηση της ασφάλειας τυχόν μονάδων διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων, που ήδη υπάρχουν και λειτουργούν, προκειμένου να αναβαθμισθούν, βελτιωθούν και να γίνουν ασφαλέστερες. Επίσης, αναφαίνεται η ανάγκη κατασκευής νέων μονάδων ύστερα από μελέτη, που θα προβλέπει εξαντλητικά τις πιθανές επιπτώσεις της ραδιενέργειας στην κοινωνία και το περιβάλλον. Θα πρέπει αυτές οι νέες εγκαταστάσεις να πληρούν όλες τις προϋποθέσεις λειτουργίας, όπως την ορθή μηχανολογική και τεχνική υποστήριξη, τη συνεχή συντήρηση, την πρόσληψη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού καθώς και ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα απενεργοποίησής τους. Τέλος, θα πρέπει να διατυπώνονται από τα συμβαλλόμενα μέρη σαφείς εγγυήσεις τόσο για την προστασία του ιδίου κράτους όσο και για την προστασία γειτονικών κρατών.

Ορίζεται ότι έπειτα από την παύση λειτουργίας μιας τέτοιας μονάδας θα πρέπει να γίνονται τακτικοί έλεγχοι στην περιοχή εγκατάστασής της, καθώς και να τηρείται αρχείο δράσεων και πρωτοβουλιών. (Άρθρο 2α). Κάθε συμβαλλόμενο μέρος θα πρέπει να διαθέτει για την ομαλή λειτουργία των σχετικών μονάδων την κατάλληλη οικονομική υποστήριξη/ χρηματοδότηση. Το χρησιμοποιούμενο ανθρώπινο δυναμικό πρέπει να έχει τις απαραίτητες γνώσεις. Ταυτόχρονα, όμως πρέπει να τηρούνται και κανόνες ακτινοπροστασίας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του. Σε κάθε μονάδα πρέπει να υπάρχει και σχέδιο διαχείρισης περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης τόσο εντός όσο και εκτός του συγκεκριμένου χώρου της εγκατάστασης. Τέλος, όσον αφορά στην ενδεχόμενη διασυνοριακή μεταφορά ραδιενεργών αποβλήτων η περί ης ο λόγος σύμβαση προτείνει τη μη μεταφορά τους χωρίς την συγκατάθεση του κράτους υποδοχής. Απαραίτητη προϋπόθεση όμως για να επιτευχθεί αυτό το αποτέλεσμα, είναι να διαθέτει και το κράτος υποδοχής την τεχνική ικανότητα αλλά και την ελεγκτική δομή που απαιτούνται για την αποτελεσματική διαχείριση αυτών των υλικών (άρθρο 2π-υ).

Κατά συνέπεια, κάθε συμβαλλόμενο μέρος δημιουργεί στο εσωτερικό του ένα

δυναμικό νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο, που διέπει αποτελεσματικά την ασφάλεια της διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων. Η παραπάνω αποτελεσματικότητα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το ρυθμιστικό όργανο, που είναι υπεύθυνο για την απρόσκοπτη εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας. Προβλέπονται, επίσης, απολογιστικές και έκτακτες συνελεύσεις των συμβαλλομένων μερών, προκειμένου να διασφαλίζεται η δυνατότητα τροποποίησης άρθρων, όταν και εφόσον οι περιστάσεις το επιβάλλουν. Σε κάθε απολογιστική συνέλευση κατατίθεται από τα κράτη-μέλη *έκθεση εθνικού χαρακτήρα*, που παρουσιάζει και αναλύει τα μέτρα, που ελήφθησαν για την εφαρμογή καθεμιάς από τις ειλημμένες συμβατικές υποχρεώσεις (άρθρα 29-34).

3. ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

α. Εισαγωγή

Η σύμβαση είναι ανοικτή στην προσχώρηση όχι μόνο κρατών αλλά και διεθνών περιφερειακών οργανισμών οικονομικής ολοκλήρωσης ή άλλης φύσης, υπό τον όρο ότι κάθε τέτοιος οργανισμός αποτελείται από κυρίαρχα κράτη και έχει την ικανότητα να διαπραγματεύεται, να συνάπτει και να εφαρμόζει διεθνείς συμφωνίες για θέματα, που καλύπτονται από την παρούσα σύμβαση (άρθρο 39 παρ. 3 & 40). Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι επιλογή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι η προσχώρησή της στο σχετικό διεθνές νομικό κείμενο.

β. Προσδιορισμός πεδίων ενδιαφέροντος

Δύο είναι τα κύρια πεδία ενδιαφέροντος της Σύμβασης που προσεγγίζουμε. Τα ραδιενεργά απόβλητα και τα αναλωθέντα καύσιμα (άρθρο 3 παρ. 1). Κατά τη

Σύμβαση, τα *ραδιενεργά απόβλητα* είναι ραδιενεργά υλικά σε αέρια, υγρή ή στερεή μορφή για τα οποία δεν προβλέπεται περαιτέρω χρήση από το συμβαλλόμενο μέρος (κράτος μέλος) ή ακόμη και από φυσικό ή νομικό πρόσωπο (που φυσικά συνδέεται νομικά με ένα συμβαλλόμενο κράτος) και η τελική ενέργεια του οποίου είναι αποδεκτή από το συμβαλλόμενο μέρος (άρθρο 2η). Τα σχετικά υλικά θα πρέπει να ελέγχονται ως ραδιενεργά απόβλητα από το αρμόδιο ρυθμιστικό όργανο μέσα στο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο του Συμβαλλόμενου μέρους.

Τα ραδιενεργά απόβλητα προέρχονται από τεσσάρων ειδών δραστηριότητες (άρθρο 2θ & ι) :

Παραγωγή ηλεκτρισμού από πυρηνική ενέργεια Λειτουργία ερευνητικών πυρηνικών αντιδραστήρων Χρήση της ακτινοβολίας και των ραδιενεργών υλικών στην ιατρική, στη γεωργία, στη βιομηχανία και στην έρευνα Επεξεργασία υλικών, που περιέχουν φυσικά ραδιονουκλείδια.

Αναλωθέντα καύσιμα είναι καύσιμα, που έχουν ακτινοβοληθεί μέσα στον πυρήνα ενός αντιδραστήρα και έχουν αφαιρεθεί μόνιμα από αυτόν.

γ. Στόχοι της Σύμβασης

Ως στόχοι της παρούσας σύμβασης καθορίζονται :

Η επίτευξη και διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου ασφάλειας στη διαχείριση αναλωθέντων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων σε ολόκληρο τον κόσμο, μέσω της αύξησης των μέτρων προστασίας σε εθνικό επίπεδο και της δημιουργίας δυναμικών πλαισίων συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο, δίνοντας έμφαση, όπου αυτό φυσικά καθίσταται εφικτό, στην εξειδικευμένη τεχνική συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας. Η πρόληψη ατυχημάτων, που έχουν ως αποτέλεσμα την εκπομπή ραδιενέργειας, και η άμβλυση των αποτελεσμάτων τους, εάν συμβούν σε οποιοδήποτε στάδιο της διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων. Η διασφάλιση της σύστασης κατάλληλων προστατευτικών μηχανισμών κατά πιθανών κινδύνων σε όλα τα στάδια της διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων, ώστε τα άτομα, το κοινωνικό σύνολο και το περιβάλλον να

προστατεύονται από τις επιβλαβείς επιπτώσεις της ιονίζουσας ακτινοβολίας, τόσο τώρα όσο και στο μέλλον. Με αυτή τη λογική καθίστανται σεβαστές όλες οι ανάγκες και φιλοδοξίες της σημερινής γενιάς, χωρίς όμως να διακυβεύεται και η δυνατότητα πραγμάτωσης των αναγκών και των προτεραιοτήτων των μελλοντικών γενιών. Η ασφάλεια της διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων, εφόσον τα αναλωθέντα καύσιμα προέρχονται από τη λειτουργία πυρηνικών αντιδραστήρων που χρησιμοποιούνται για μη στρατιωτικούς σκοπούς. Η ασφάλεια της διαχείρισης ραδιενεργών αποβλήτων, όταν τα ραδιενεργά απόβλητα προέρχονται από πολιτικές εφαρμογές. Η ασφάλεια διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων από στρατιωτικά ή εν γένει αμυντικά προγράμματα, όταν και εφόσον γίνεται διαρκής μεταφορά και διαχείριση των υλικών αυτών μέσα στο πλαίσιο αποκλειστικά πολιτικών προγραμμάτων.

δ. Προβλεπόμενα μέσα και πεδία δράσης

Σύμφωνα με την παρούσα σύμβαση κάθε κράτος μέλος καλείται να επιτελέσει μια σειρά ενεργειών έτσι ώστε να προστατεύσει τον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον. Οι ενέργειες αυτές αναφέρονται σε τέσσερα πεδία : στην αντιμετώπιση της υπολειμματικής θερμότητας, στη διατήρηση ενός σταθερού επιπέδου παραγωγής αναλωθέντων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων, στην εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο των κατάλληλων μεθόδων προστασίας και στην αποφυγή της επιβολής επιπτώσεων σε βάρος των μελλοντικών γενεών.

Πως θα πρέπει να πραγματοποιούνται αυτές οι ενέργειες :

1. Στις υπάρχουσες μονάδες (άρθρο 5)

Στις ήδη υπάρχουσες μονάδες, ειδικό βάρος έχει η αξιολόγηση των μονάδων και η βελτίωσή τους στο θέμα της ασφάλειας. Σύμφωνα με στοιχεία της *Euratom (CEEA)* σχεδόν το 60% των ερευνητικών αντιδραστήρων έχουν πλέον ηλικία μεγαλύτερη των 30 ετών, ενώ το 20% είναι μεταξύ 20 και 30 ετών.

2. Με την χωροθέτηση προτεινόμενων μονάδων (άρθρο 6)

Βάσει της σύμβασης κάθε συμβαλλόμενο μέρος οφείλει να εφαρμόζει διαδικασίες όπως, αξιολόγηση των παραγόντων που σχετίζονται με την ασφάλεια της μονάδας χωροθέτησης, αξιολόγηση των πιθανών επιπτώσεων που θα προκύψουν από τη λειτουργία της μονάδας, την παροχή στο κοινό πληροφοριών σχετικά με την ασφάλεια της μονάδας και την συνεννόηση με τα όμορα προς αυτό κράτη, που και για το λόγο αυτό γίνονται άμεσοι αποδέκτες των προϊόντων αυτής της μονάδας.

Στο θέμα της χωροθέτησης, και κυρίως για λόγους ταφής σε μεγάλα βάθη, παρατηρούνται σοβαρές καθυστερήσεις σε ορισμένα κράτη μέλη, γεγονός που προκαλεί συχνά ανησυχίες στη διεθνή κοινότητα. Επιπλέον, αυξάνονται σημαντικά και οι ποσότητες αναλωμένου καυσίμου και ραδιενεργών αποβλήτων, που παραμένουν σε καθεστώς ενδιάμεσης αποθήκευσης στην επιφάνεια ή κοντά στην επιφάνεια του εδάφους. Σύμφωνα, πάντως, με την *Euratom*, κρίνεται ως επιβεβλημένη η ταχεία ανάπτυξη τέτοιων εγκαταστάσεων για λόγους ασφαλείας, ενώ ταυτόχρονα θεωρείται ως απαράδεκτη η κληροδότηση των συνεπειών ενός τέτοιου φορτίου στις μελλοντικές γενεές.

Σε ορισμένες χώρες η χωροθέτηση των τοποθεσιών, που προορίζονται για οριστική εναπόθεση αναλωμένων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων, βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο. Μάλιστα, οι χωροθετήσεις είναι τέτοιες ώστε η τοποθεσία να επαναφέρεται εύκολα στην αρχική της φυσική κατάσταση και τα υλικά να είναι επιδεκτικά σε περαιτέρω επεξεργασία, εάν κάτι τέτοιο κριθεί σκόπιμο.

3. Με την ειδική σχεδίαση και κατασκευή των μονάδων (άρθρο 6)

Κάθε κράτος καλείται να υιοθετήσει σειρά μέτρων για την αποφυγή των πιθανών επιπτώσεων από εκπομπές ραδιενέργειας. Επίσης, οφείλει να λάβει υπόψη όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την απενεργοποίηση της μονάδας καθώς και για τον σχεδιασμό και την κατασκευή της. Στους νέους κοινοτικούς εταίρους της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, που εντάχθηκαν την 1η Μαΐου 2004 και διέθεταν πυρηνικούς σταθμούς και ερευνητικούς αντιδραστήρες ρωσικού σχεδιασμού, η διαχείριση του αναλωμένου καυσίμου έγινε ζήτημα νευραλγικής σημασίας, κατά την προηγούμενη διαπραγματευτική προενταξιακή δεκαετία[10], αφού δεν είναι πλέον δυνατή η μεταφορά των πυρηνικών αποβλήτων στη Ρωσία για επανεπεξεργασία ή για αποθήκευση[11].

Οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης θεωρούνται ότι διαθέτουν ορισμένες από τις δυναμικότερες αγορές πυρηνικής ενέργειας στον κόσμο. Οι ελλείψεις, που παρουσιάζονται στις χώρες αυτές[12] (που αποτελεί προϊόν της παλαιάς σοβιετικής τεχνολογίας που αναπτύχθηκε τη περίοδο του Ψυχρού Πολέμου) ως προς την χρησιμοποιούμενη δυτική πυρηνική τεχνολογία, δημιούργησαν έναν τεράστιο πελάτη που απαιτούσε άμεσο εκσυγχρονισμό και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του τεχνολογικού συστήματος παραγωγής και διαχείρισης πυρηνικής ενέργειας.

Στις χώρες αυτές χρειάστηκε να κατασκευαστούν επείγοντως εγκαταστάσεις πρόσκαιρης αποθήκευσης για τα αναλωμένα καύσιμα. Πολύ μικρή ή καθόλου πρόοδος έχει σημειωθεί ως προς την υλοποίηση πραγματικών προγραμμάτων μακροπρόθεσμης διαχείρισης των αναλωθέντων καυσίμων. Ήλλωστε, το ατύχημα στο *Tchernobyl*[13] κατέδειξε την ανικανότητα του ανατολικοευρωπαϊκού μοντέλου (ακόμη και μετά την πτώση του σοβιετικού καθεστώτος)[14] να διαχειρισθεί τεχνικά και πολιτικά κατ' αποτελεσματικό και ασφαλή τρόπο την ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας[15].

4. Έλεγχος της ασφαλείας των μονάδων (άρθρο 15)

Σύμφωνα με τη σύμβαση προβλέπεται από το συμβαλλόμενο μέρος η *εκπόνηση μελέτης ασφαλείας καθώς και περιβαλλοντικής προστασίας*, ενώ πριν από την έναρξη λειτουργίας της μονάδας συντάσσονται πλήρως ενημερωμένες και λεπτομερείς εκδόσεις της σχετικής μελέτης ασφαλείας και περιβαλλοντικής προστασίας. Ειδικότερα, για τα ραδιενεργά απόβλητα προβλέπεται η σύνταξη περιβαλλοντικής μελέτης και μελέτης ασφαλείας για την περίοδο μετά το πέρας λειτουργίας της μονάδας.

5. Λειτουργία μονάδων (άρθρο 16)

Κάθε κράτος μέλος καλείται να εγγυηθεί ότι η άδεια λειτουργίας των μονάδων διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων και πυρηνικών αποβλήτων βασίζεται σε κατάλληλες μελέτες, ενώ με την πάροδο του χρόνου θα γίνονται και απαραίτητες αναθεωρήσεις. Επίσης, προβλέπεται ο εφοδιασμός των μονάδων με την κατάλληλη μηχανολογική και τεχνική υποστήριξη καθόλη την διάρκεια λειτουργίας των μονάδων καθώς και ο διαχωρισμός των ραδιενεργών αποβλήτων. Τέλος, προτείνεται ο σχεδιασμός προγραμμάτων, που αφορούν τόσο στην απόκτηση επιχειρησιακής εμπειρία όσο και στην προοδευτική απενεργοποίηση των μονάδων.

Όσον αφορά στις μονάδες απόρριψης, προβλέπεται οπωσδήποτε η παρουσίαση σταδιακής αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της λειτουργίας τους. Αυτή τη στιγμή στις περισσότερες χώρες δεν έχει εφαρμοσθεί η οριστική διάθεση των αποβλήτων. Από την άλλη πλευρά, κρίνεται ότι ο βαθμός προόδου προς την κατεύθυνση μιας οριστικής λύσης διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα. Στη σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση των 25, η Σουηδία και η Φινλανδία είναι οι χώρες στις οποίες έχει παρατηρηθεί η μεγαλύτερη πρόοδος, αφού εφαρμόζονται σε αυτές εδώ και πολλά χρόνια ειδικά προγράμματα οριστικής απόρριψης των πυρηνικών αποβλήτων. Επιπλέον, ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες έχουν αρχίσει να επαναξιολογούν τις θέσεις τους στο συγκεκριμένο θέμα, αλλά συνεχίζουν να εφαρμόζουν επιφυλακτική πολιτική

αναμονής.

6. Λήψη θεσμικών μέτρων μετά την αναστολή λειτουργίας των μονάδων (άρθρο 17)

Μετά την αναστολή λειτουργίας των μονάδων απαιτούνται η *τήρηση αρχείων*, η *πραγματοποίηση συχνών ελέγχων* αλλά και η *θέσπιση μέτρων παρέμβασης*, υπό τον όρο ότι αυτές οι πρωτοβουλίες κρίνονται ως αναγκαίες λόγω διαρροής ραδιενεργών ουσιών στο περιβάλλον.

7. Νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο (άρθρο 19)

Κάθε κράτος μέλος καλείται να θεσπίσει ένα νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο για την ασφάλεια της διαχείρισης των αναλωθέντων καυσίμων και των ραδιενεργών αποβλήτων. Το πλαίσιο αυτό στοχεύει στην υιοθέτηση κανονισμών καθώς και στον έλεγχο της εφαρμογής τους, στη σύσταση συστήματος χορήγησης αδειών και στην επιβολή αυστηρού θεσμικού ελέγχου. Επίσης, το πλαίσιο αυτό δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη να λαμβάνουν υπόψη τους στόχους της συνθήκης, σύμφωνα με το βαθμό επικινδυνότητας των ραδιενεργών υλικών. Αυτή τη στιγμή, τα περισσότερα κράτη μέλη της Ε.Ε. εφαρμόζουν διαφορετικές πολιτικές στο θέμα των ραδιενεργών υλικών, κυρίως ως προς την αντιμετώπισή τους. Να σημειωθεί όμως ότι υπάρχουν και ορισμένοι εταίροι, που δεν διαθέτουν ακόμα πολιτική επί του θέματος.

8. Αρμόδιο ρυθμιστικό όργανο (άρθρο 20)

Τα κράτη μέλη οφείλουν να συγκροτήσουν ένα εθνικού ρυθμιστικό όργανο, υπεύθυνο για την εφαρμογή του προβλεπομένου νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου.

9. Ευθύνη του κατόχου αδείας (άρθρο 21)

Η κύρια ευθύνη για την ασφάλεια της διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων ανήκει στον κάτοχο σχετικής άδειας, αλλιώς στο συμβαλλόμενο μέρος.

10. Οικονομικοί πόροι και ανθρώπινο δυναμικό (άρθρο 22)

Το κράτος παράσχει όλους τους απαραίτητους πόρους ώστε να υποστηριχθεί επαρκώς η ασφάλεια των μονάδων.

11. Επιχειρησιακή Ακτινοπροστασία (άρθρο 24)

Προβλέπονται εθνικές δράσεις, ώστε τα επίπεδα έκθεσης στην ακτινοβολία τόσο των εργαζομένων όσο και των λοιπών πολιτών να μην υπερβαίνουν τα

προβλεπόμενα εθνικά όρια.

12. Διασυνοριακή μεταφορά (άρθρο 27)

Η συνθήκη προβλέπει αρκετά αυστηρές προϋποθέσεις για την διασυνοριακή μεταφορά αποβλήτων περιλαμβάνει διατάξεις, που αναφέρονται τόσο στον έλεγχο του κράτους προέλευσης όσο και στην συγκατάθεση του κράτους προορισμού, ενώ υπάρχουν περιορισμοί ως προς την γεωγραφική μεταφορά των αποβλήτων.

Στο σημείο αυτό αξίζει να υπενθυμίσουμε και τις επιρροές από τις ειδικές ρυθμίσεις του δικαίου της θάλασσας, που αφορούν στο σχετικό ζήτημα. Πρόκειται για τα άρθρα 22 παρ.2 και 23 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982), που διέπουν τις δραστηριότητες των πυρηνοκίνητων πλοίων αλλά και των πλοίων που μεταφέρουν ραδιενεργούς ή άλλες εγγενώς επικίνδυνες ή επιβλαβείς ουσίες. Τα πλοία αυτά όταν ασκούν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης, οφείλουν να είναι εφοδιασμένα με τα απαραίτητα έγγραφα αλλά και να σέβονται πλήρως όλα τα προβλεπόμενα από το διεθνές δίκαιο προληπτικά μέτρα. Πάντως, το παράκτιο κράτος έχει κάθε δικαίωμα προσδιορισμού των ειδικών διόδων διέλευσης για πλοία που μπορούν να προκαλέσουν κάποιο από τους παραπάνω περιγραφόμενους κινδύνους.[\[16\]](#)

Όμως και το κοινοτικό δίκαιο στο παρόν θέμα έχει να επιδείξει νομοπαραγωγική δραστηριότητα, όπως τον Κανονισμό του Συμβουλίου 1493/93(8.6.1993) με αντικείμενο τις αποστολές ραδιενεργών ουσιών μεταξύ κρατών μελών και την Απόφαση της Επιτροπής 93/552/Euratom (1.10.1993) σχετικά με την θέσπιση του τυποποιημένου εγγράφου για την επιτήρηση και τον έλεγχο των αποστολών ραδιενεργών αποβλήτων[\[17\]](#).

ε. Γενικές παρατηρήσεις

Η παρούσα διεθνής σύμβαση δεν προβλέπει λεπτομερείς τεχνικούς κανόνες. Περιορίζεται στον απλό προσδιορισμό ενός νομικού πλαισίου (*οδηγίες*), το οποίο και αποτελεί τη βάση του ευρωπαϊκού νομικού συστήματος πυρηνικής ασφάλειας. Προσφέρει το δικαίωμα ανάληψης πρωτοβουλιών στο ίδιο το συμβαλλόμενο μέρος για να διαμορφώσει ουσιαστικά τη δική του πολιτική ως προς τη διαχείριση των αναλωθέντων και ραδιενεργών αποβλήτων. Και τούτο διότι γίνεται απόλυτα σεβαστή η πραγματικότητα, σύμφωνα με την οποία το νομικό πλαίσιο κάθε χώρας, η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των πολιτών της αλλά και οι γνώσεις σχετικά με το θέμα διαφέρουν αισθητά από κράτος σε κράτος. Κατά συνέπεια, το κάθε κράτος ασκεί αυτόνομη εθνική πολιτική, χωρίς να δεσμεύεται από ένα καθοριστικά δεσμευτικό διεθνές νομικό πλαίσιο.

Είναι αισθητή, επίσης, η διάθεση των μελών της διεθνούς κοινότητας μέσω της παρούσας συνθήκης να νομιμοποιήσει την ευρύτερη χρήση της πυρηνικής ενέργειας, αρκεί να τηρούνται βέβαια κάποιοι κανόνες προστασίας για τον άνθρωπο αλλά και το περιβάλλον[18]. Πρόκειται όμως για κανόνες, που έχουν μάλλον μια τυπική παρουσία και δεν αποτρέπουν στην πραγματικότητα τον κίνδυνο των τραγικών συνεπειών ενός λάθους, ενός ατυχήματος ή μιας αμέλειας κατά τη διαχείριση των αποβλήτων. Αυτή η χαλαρότητα ενισχύεται και από τις θέσεις, που εκφράζει το *Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας (I.A.E.A.)*[19], σύμφωνα με τις οποίες στα επόμενα χρόνια η χρήση της πυρηνικής ενέργειας για την παραγωγή ενέργειας θα αυξηθεί. Κάτι τέτοιο ίσως είναι επικίνδυνο, διότι με δεδομένη την πλανητική διάσταση της πυρηνικής ενέργειας τα κράτη πιθανώς είναι αποφασισμένα να εκτεθούν περισσότερο σε κινδύνους, στην προσπάθειά τους να εκμεταλλευθούν την πυρηνική ενέργεια για οικονομικούς λόγους. Πρόκειται για μια λογική, που οδηγεί συχνά στο μη σεβασμό των προβλεπομένων πλαισίων για την ασφάλεια της υγείας των ανθρώπων αλλά και των ισορροπιών του περιβάλλοντος[20].

Η παρούσα σύμβαση δεν εφαρμόζεται στην ασφάλεια της διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων ή ραδιενεργών αποβλήτων, που εντάσσονται στο πλαίσιο στρατιωτικών ή αμυντικών προγραμμάτων. Για το λόγο αυτόν, πρέπει να εγκαθιδρυθεί ένα σύστημα με ευρύτερο πεδίο εφαρμογής, που θα καλύπτει κάθε είδους πυρηνικές εγκαταστάσεις. Με την ευκαιρία αυτή θα επιθυμούσαμε να

αναφέρουμε ένα σχετικό συμβάν με ιδιαίτερα σοβαρές συνέπειες, που καταδεικνύει την ανάγκη συμπερίληψης και των σχετικών στρατιωτικών δραστηριοτήτων στους προβλεπόμενους γενικότερα περιορισμούς. Πρόκειται για τη βύθιση ενός βρετανικού πολεμικού σκάφους *Sheffield*, που μετέφερε πυρηνικά όπλα, κατά τη διάρκεια του βρετανο-αργεντινικού πολέμου στα νησιά Φώκλαντς (1982). Η βύθιση είχε πραγματοποιηθεί σε απόσταση 40 μιλίων δυτικά του αρχιπελάγους αυτών των νησιών. Η Βρετανία, είχε υποστηρίξει τότε ότι κανένα βρετανικό πλοίο με πυρηνικό εξοπλισμό δεν είχε εισέλθει στα χωρικά ύδατα ούτε των νησιών ούτε και κανενός άλλου κράτους της Λατινικής Αμερικής. Από την πλευρά της, όμως, η Αργεντινή είχε απαιτήσει τη μη παρουσία τέτοιων πλοίων σε κανένα σημείο του Ατλαντικού.

4. Η ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Η ενημέρωση των πολιτών αποτελεί μέλημα της παρούσας σύμβασης, αλλά και των ευρύτερων πολιτικών των τελευταίων χρόνων που εστιάζονται στην αντιμετώπιση θεμάτων σχετικών με τα ραδιενεργά απόβλητα (αλλά και την πυρηνική ενέργεια γενικότερα).

Είναι αρκετά πρόσφατο το ενδιαφέρον του διεθνούς δικαίου, που ασχολείται με την ασφαλή διαχείριση της πυρηνικής ενέργειας, να καλύψει και τη συμμετοχή ή την πληροφόρηση του κοινού. Μόνο τέσσερα διεθνή νομικά κείμενα, πέραν της εξεταζομένης Σύμβασης, διέπουν ένα τέτοιο θέμα. Πρόκειται για την κοινοτική οδηγία 90/113/EΚ, τις Συμβάσεις OSPAR[21] (περί της διεθνούς συνεργασίας για προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του ΒΑ Ατλαντικού) και του Λουγκάνο[22] (περί της αστικής ευθύνης για ζημιές που οφείλονται σε επικίνδυνες σε βάρος του περιβάλλοντος δραστηριότητες) και, τέλος, τις κατευθυντήριες γραμμές για τη συμμετοχή του κοινού στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων γύρω από περιβαλλοντικά ζητήματα[23]. Είναι γεγονός ότι μέχρι την υιοθέτηση αυτού του νέου νομικού πλαισίου η ανταλλαγή πληροφόρησης αφορούσε σχεδόν αποκλειστικά κυβερνήσεις σε εφαρμογή μιας διεθνούς εθιμικής αρχής της καλής γειτονίας.

Με την ευκαιρία υπενθυμίζουμε ότι τον Απρίλιο του 2002, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ερεύνησε τη δημόσια ευαισθητοποίηση, την ενημέρωση και τις απόψεις των ευρωπαίων πολιτών στο ζήτημα των ραδιενεργών αποβλήτων. Η έρευνα (*Eurobarometer*) διεξήχθη μεταξύ 13 Οκτωβρίου και 19 Νοεμβρίου του 2001 και στα 15 (τότε) κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ένα δείγμα περίπου 16000 ανθρώπων. Η πρώτη ερώτηση της συγκεκριμένης έρευνας αφορούσε στην αξιολόγηση του επιπέδου γνώσεων των πολιτών στο θέμα των ραδιενεργών αποβλήτων. Η ερώτηση στην οποία κλήθηκαν οι πολίτες να απαντήσουν ήταν η εξής: «Πόσο καλά ενημερωμένος θεωρείτε ότι είστε στο θέμα των ραδιενεργών αποβλήτων;»

Από τα αποτελέσματα, που εξήχθησαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προκύπτει ένα ποσοστό της τάξης του 2.4% που πιστεύει ότι είναι πολύ καλά ενημερωμένο. Το ποσοστό, που δηλώνει αρκετά καλά ενημερωμένο, ανέρχεται στο 18.3% , ενώ εκείνο που θεωρεί ότι δεν είναι πολύ καλά ή καθόλου καλά ενημερωμένο ανέρχεται σε 44.9% και 32.5% αντίστοιχα. Ένα ποσοστό της τάξης του 1.9% δηλώνει «Δεν ξέρω». Ωστόσο, μεταξύ των πολιτών των διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών τα αποτελέσματα παρουσιάζουν έντονη ανομοιογένεια (π.χ. « Καθόλου καλά ενημερωμένο » δήλωσε το 48.4% του Βελγίου, ενώ στην αντίστοιχη περίπτωση το ποσοστό στην Δανία ήταν μόνο 10.1%).

Η σύγκριση της έρευνας του 2001 με μια προηγούμενη του 1998 δείχνει ελάχιστη αλλαγή στους γενικούς αριθμούς σε ολόκληρη την επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (15 κράτη μέλη). Η διαφοροποίηση σε κάθε απάντηση κυμαίνεται μόλις από 0.8% έως 1.3% ανάμεσα στις δυο έρευνες. Στο ερώτημα *ποιες πηγές πληροφοριών εμπιστεύονται οι ευρωπαίοι πολίτες για την διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων στην χώρα τους* τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι το 32% (συνολικά στην Ευρώπη) εμπιστεύεται τους ανεξάρτητους επιστήμονες, περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη πηγή ενημέρωσης. Μόλις το 10.2% εμπιστεύεται την πυρηνική βιομηχανία και μόνο το 11% την Ε.Ε. Σε σύγκριση με την έρευνα που διεξήχθη το 1998 οι Ευρωπαίοι φαίνεται να ανησυχούν ελαφρώς λιγότερο για τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων στην χώρα τους.

Στο ζήτημα της χρήσης της πυρηνικής ενέργειας για παραγωγή ηλεκτρισμού, εφόσον βέβαια διασφαλίζεται η ακίνδυνη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων, το ήμισυ (51%) των πολιτών της Ε.Ε. θεωρούν ότι η πυρηνική ενέργεια πρέπει να

παραμένει ως εναλλακτική επιλογή παραγωγής ενέργειας. Η Αυστρία αποτελεί μια σοβαρή εξαίρεση, αφού εκεί παρατηρείται μεταξύ των πολιτών μία πολύ ισχυρή αντιπυρηνική στάση. Στην πραγματικότητα, εδώ οι απόψεις τείνουν να είναι εντελώς αντίθετες απέναντι στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης. Διότι σε αυτήν την χώρα υπήρχε την συγκεκριμένη περίοδο μια έντονη συζήτηση για την ασφάλεια των αποβλήτων, λόγω των εγκαταστάσεων πυρηνικής ενέργειας στην περιοχή Temelin στην γειτονική Τσεχία[24].

Βέβαια, από την πλευρά της, η *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* αντιτείνει το έργο της, που αφορά στην παροχή άμεσης και πλήρους ενημέρωσης προς τους πολίτες της. Στο έργο αυτό περιλαμβάνονται πράξεις, όπως η *Συμφωνία μεταξύ Euratom και κρατών μη μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με αντικείμενο τη συμμετοχή των κρατών αυτών στις κοινοτικές ρυθμίσεις για την ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου*, η *Γνώμη της Επιτροπής (14.12.1987) που μελετά τις κοινοτικές ρυθμίσεις για τη δυνατότητα ταχείας ανταλλαγής πληροφοριών σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου*[25] και η *Οδηγία 89/681/Euratom (Συμβούλιο, 27.11.1989)*, που διέπει την ενημέρωση του πληθυσμού για τα εφαρμοστέα μέτρα προστασίας της υγείας και την ακολουθητέα συμπεριφορά σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες.

Σε αναλόγου περιεχομένου έρευνα, που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2003 στις Η.Π.Α (από την *Bisconti Research Inc./3-5 Οκτωβρίου*, σε ένα ομοσπονδιακό δείγμα 1.000 ατόμων), προέκυψε ότι σχεδόν τρεις στους τέσσερις αμερικανούς πολίτες (71 %) θεωρούν ότι η πυρηνική ενέργεια πρέπει να παίζει ένα σημαντικό ρόλο στο ενεργειακό μέλλον της Αμερικής. Επίσης, στην ίδια έρευνα το 83 % των ερωτηθέντων συμφωνεί με την πολιτική ανανέωσης των αδειών για εγκαταστάσεις πυρηνικής ενέργειας που συνεχίζουν να ανταποκρίνονται στα ομοσπονδιακά πρότυπα ασφάλειας.

5. ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

α. Μέλλον και εξέλιξη της Σύμβασης

Γνωρίζουμε ότι οι κοινοτικές διαδικασίες έγκρισης και προσαρμογής είναι κατά κανόνα σαφώς ταχύτερες από τους διακυβερνητικούς μηχανισμούς λήψης αποφάσεων (όπως λ.χ. οι μηχανισμοί που εγκαθιδρύονται από μια διεθνή σύμβαση με σκοπό την ασφαλή εφαρμογή της και τον πλήρη σεβασμό της από τα συμβαλλόμενα μέρη), εξασφαλίζοντας έτσι την δυνατότητα πιστής εφαρμογής των υφισταμένων προτύπων. Κατά συνέπεια, το μέλλον της παρούσας Σύμβασης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον συνυπολογισμό των κοινοτικών πρωτοβουλιών.

Για παράδειγμα, τα σημερινά μεγάλα προβλήματα, που συνδέονται με τη θεματική της Σύμβασης, είναι η προστασία από τις ιονίζουσες ακτινοβολίες, μια ανάγκη, που εκτείνεται πολύ πέρα από την περίοδο εκμετάλλευσης μιας πυρηνικής εγκατάστασης. Η οριστική παύση της λειτουργίας μιας πυρηνικής εγκατάστασης δεν αποφέρει και την οριστική εξάλειψη των κινδύνων. Αυτό σημαίνει την ύπαρξη ενός διαρκούς κινδύνου απομάκρυνσης μεγάλων ποσοτήτων ραδιενέργειας, που εκλύονται από διάφορες πηγές, όπως κτιριακές εγκαταστάσεις, εξοπλισμός, επιχειρησιακά απόβλητα. Ταυτόχρονα, απαιτείται διαρκής κατάλληλη διαχείριση των υλικών αυτών, αναλόγως των φυσικών χαρακτηριστικών τους, της ραδιενεργού στάθμης τους και της ανεκτικότητας προς αυτά από την ισχύουσα διεθνή νομοθεσία.

Τα τεχνικά πρότυπα, που εκπονούνται υπό την αιγίδα του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας και πάντοτε στο πνεύμα της εν λόγω διεθνούς σύμβασης, συμβάλλουν αναμφίβολα στη βελτίωση της πυρηνικής ασφάλειας. Αντικατοπτρίζουν όμως τελικά μια απλή τεχνική συναίνεση χωρίς αυτή να περικλείει και νομική δεσμευτικότητα. Διαφαίνεται, λοιπόν, η ανάγκη όχι να αναθεωρηθεί το συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο, επειδή δεν είναι δεσμευτικό, αλλά αφού διαμορφωθούν τα βασικά πρότυπα, να παρουσιασθεί ένα εντελώς νέο, που θα συμπληρώνει και θα ολοκληρώνει το αρχικό.

Στο πλαίσιο της παρούσας παραγράφου μας προσφέρεται η ευκαιρία να σκιαγραφήσουμε τα σημεία εκείνα, που μας πείθουν για την αρτιότητα της κοινοτικής προσέγγισης και που κρίνονται ως τα ιδανικότερα μέσα για τη συμπλήρωση των

κενών, που εμφανίζει το διεθνές θεσμικό σύστημα. Η έννοια του βασικού προτύπου, έτσι όπως καταγράφεται από την παρούσα σύμβαση, καλύπτει δύο πτυχές. Την προστασία της υγείας του πληθυσμού και μέσω αυτής την ασφάλεια των πηγών ιονίζουσας ακτινοβολίας. Για τη διατήρηση μιας υψηλού επιπέδου ασφάλειας των πυρηνικών εγκαταστάσεων -τόσο κατά τη λειτουργία όσο και στο στάδιο του παροπλισμού τους- προϋπόθεση αποτελεί η επάρκεια δημοσιονομικών πόρων. Ειδικότερα, ο παροπλισμός μιας πυρηνικής εγκατάστασης είναι ένα επίπονο εγχείρημα με μεγάλο οικονομικό κόστος. Πρέπει να λαμβάνεται, λοιπόν, μέριμνα ώστε να αποφεύγεται καθυστέρηση της προγραμματισμένης έναρξης του παροπλισμού και οι εργασίες να προχωρούν σύμφωνα με τις κατάλληλες διαδικασίες και να μην διακόπτονται. λόγω έλλειψης πόρων.

Είναι, λοιπόν, ανάγκη να θεσπισθούν ειδικοί κανόνες για τη σύσταση αποθεματικών κεφαλαίων, που να εγγυώνται την ύπαρξη επαρκών πόρων για τις εργασίες παροπλισμού των μονάδων. Το γεγονός αυτό δεν μπορεί, σε καμιά περίπτωση, να αντιμετωπισθεί μόνο μέσα από την ενεργοποίηση αντίστοιχων διεθνών μηχανισμών.

Εδώ αξίζει να αναφερθεί και η επενδυτική πολιτική που εφαρμόζεται από Ουάσιγκτον και Παρίσι[26] στο πεδίο της πυρηνικής ασφάλειας ιδιαίτερα μετά το 1990. Οι δύο παγκόσμιες πυρηνικές υπερδυνάμεις, πάντως, προτιμούν οι εξαγωγές τους να καλύπτονται απευθείας από εθνικούς δημοσιονομικούς πόρους των ενδιαφερομένων χωρών και όχι από πόρους που προέρχονται από οργανισμούς όπως ο Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας, ο ΟΟΣΑ, η ΕΕ, ο ΟΗΕ, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης ή και ο G7/8.

β. Η συμβολή του κοινοτικού δικαίου

Είναι σαφές ότι η επιλεγόμενη για το δυναμισμό της, κοινοτική προσέγγιση, δεν περιορίζεται μόνο στο να παρακολουθεί και να αντιγράφει τις συναφείς διατάξεις της παρούσας σύμβασης για την πυρηνική ασφάλεια. Φροντίζει ώστε τα προβαλλόμενα

πρότυπα να εξελίσσονται σύμφωνα με τις προκύπτουσες σε κάθε περίοδο ανάγκες. Με Ψήφισμά του στις 19 Δεκεμβρίου 1994[27] το Συμβούλιο κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει να υλοποιεί την κοινοτική στρατηγική για τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων αλλά να προσδιορίσει τις προϋποθέσεις ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης των υλικών, που εμφανίζουν χαμηλά επίπεδα ρύπανσης από ραδιενέργεια. Έτσι, επιδιώκεται η επιβεβαίωση της σημασίας της συνέχισης της στρατηγικής για μείωση του όγκου και της ραδιοτοξικότητας των ραδιενεργών αποβλήτων.

Από την πλευρά της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε Σύσταση / 13.10.1999[28] με αντικείμενο τη διαμόρφωση συστήματος ταξινόμησης σταθερών ραδιενεργών αποβλήτων. Η προταθείσα ταξινόμηση κατατάσσει τα ραδιενεργά απόβλητα με την ακόλουθη σειρά :

- *Ραδιενεργά απόβλητα, που αποθηκεύονται προσωρινά (κυρίως ιατρικής προέλευσης) και θα εξακολουθήσουν να διασπώνται κατά τη διάρκεια της προσωρινής αποθήκευσης, ενώ στη συνέχεια δεν αποκλείεται να συνεχισθεί η διαχείρισή τους και εκτός του προβλεπόμενου ελεγκτικού συστήματος εφόσον σημειώνεται συμμόρφωση με τα επιτρεπτά όρια αποδέσμευσης.*

- *Ραδιενεργά απόβλητα χαμηλής και μέσης ραδιενέργειας, των οποίων η συγκέντρωση σε ραδιονουκλείδια είναι τέτοιου βαθμού ώστε η παραγόμενη θερμότητα στο πλαίσιο της διαδικασίας οριστικής διάθεσης να είναι ιδιαίτερα χαμηλή, και*

- *ραδιενεργά απόβλητα υψηλής ραδιενέργειας των οποίων η συγκέντρωση σε ραδιονουκλείδια είναι τέτοιου βαθμού ώστε η παραγόμενη θερμότητα να λαμβάνεται υπόψη για τους σκοπούς της αποθήκευσης και διάθεσης.*

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει τακτικές εκθέσεις, σχετικές με τις εκροές ραδιενεργών υλών από πυρηνικούς σταθμούς και εγκαταστάσεις επεξεργασίας πυρηνικών καυσίμων καθώς και τις επιπτώσεις στον πληθυσμό της Ε.Ε.. Η βαρύτητα και η διαφάνεια των εκθέσεων αυτών ενισχύονται από το γεγονός ότι οι πηγές πληροφόρησής τους είναι πάντοτε πλήρως τεκμηριωμένες. Ειδικότερα, η διαφάνεια είναι δυνατό να αποκτήσει μια δυναμικότερη διάσταση με την δημιουργία ενός

αρμόδιου διεθνούς ελεγκτικού οργάνου ή οργανισμού, ικανού να επιβάλει κυρώσεις στο κράτος εκείνο που επιτρέπει την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών.

Επιπλέον, το 2003, η Επιτροπή πρότεινε προς το Συμβούλιο τη θέσπιση οδηγίας για την ορθότερη διαχείριση των αναλωθέντων καυσίμων και για τη μεγαλύτερη ασφάλεια στη διαχείριση των πυρηνικών αποβλήτων. Η οδηγία αυτή δοκίμαζε να διασφαλίσει ακόμη περισσότερο την προστασία της υγείας του πληθυσμού και των εργαζομένων απέναντι στους κινδύνους, που απορρέουν από τις ιονίζουσες ακτινοβολίες και προέρχονται από πυρηνικές εγκαταστάσεις. Σε αντίθεση με την υπό μελέτη σύμβαση, η παραπάνω κοινοτική οδηγία επιδιώκει την εφαρμογή της σε όλες τις μορφές πυρηνικών εγκαταστάσεων και σε όλα τα στάδια λειτουργίας τους, ακόμα και μετά από το στάδιο της επιχειρησιακής εκμετάλλευσης αυτών.

Στο πλαίσιο αυτό συγκροτείται επίσης μια αρχή αρμόδια για την ασφάλεια. Η αρχή αυτή -ως προς την οργάνωση, τη νομική διάρθρωση και την λήψη αποφάσεων- πρέπει να είναι εντελώς ανεξάρτητη από κάθε άλλον οργανισμό ή φορέα, δημόσιο ή ιδιωτικό, επιφορτισμένο με την προαγωγή ή την χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας. Αυτή η αρχή, λοιπόν, έχει ως σκοπό την επιτήρηση και τη ρύθμιση της ασφάλειας των πυρηνικών εγκαταστάσεων. Έχει τη δυνατότητα να εκδίδει άδειες, να ελέγχει την εφαρμογή των κανονιστικών ρυθμίσεων, που διέπουν την χωροθέτηση, το σχεδιασμό, την κατασκευή, την θέση σε λειτουργία, την εκμετάλλευση και τον παροπλισμό των πυρηνικών εγκαταστάσεων.

Ο κοινοτικός έλεγχος (μέσω επιθεωρήσεων) θα έχει ως αντικείμενο τον τρόπο με τον οποίο εκτελούν τα καθήκοντά τους οι αρμόδιες αρχές ασφαλείας των πυρηνικών εγκαταστάσεων. Από την πλευρά τους, τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να ορίζουν εμπειρογνώμονες, που θα χρησιμοποιούνται για την διενέργεια ελέγχων στα κράτη-μέλη. Για την εγγύηση της ανεξαρτησίας των ελέγχων, κρίνεται σκόπιμο να μην καλούνται οι εμπειρογνώμονες για να διενεργήσουν ελέγχους στην χώρα καταγωγής τους.

Η κοινοτική προσέγγιση προβλέπει και *διασταύρωση του ελέγχου, που διενεργεί η αρμόδια εθνική αρχή ασφαλείας, βάσει της οποίας η Κοινότητα θα διαπιστώνει ότι το επίπεδο ασφαλείας είναι κοινό σε όλα τα κράτη μέλη.* Η διαδικασία αυτή, σε καμιά περίπτωση, δεν συνιστά απλώς ένα επιπλέον στάδιο ελέγχου πάνω στις πυρηνικές

εγκαταστάσεις. Για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού πρέπει να επιτρέπεται η απονομή κοινοτικής ετικέτας (*label*). Η παραπάνω οδηγία δίνει έμφαση και προτεραιότητα στην ασφάλεια. Καθορίζει τις υποχρεώσεις των επιχειρήσεων, που έχουν την ευθύνη εκμετάλλευσης των πυρηνικών εγκαταστάσεων, προσδιορίζει τον τρόπο τήρησης κοινών προτύπων ασφαλείας, καταρτίζει και, τέλος, υλοποιεί προγράμματα εγγύησης της ποιότητας. Μία τέτοια κατάσταση θα είχε, άλλωστε, και ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μεγάλων αποθεμάτων ραδιενεργών υλικών σε μη παραδεκτές συνθήκες επίβλεψης, με σοβαρές προεκτάσεις από πλευράς ασφαλείας.

Απομένει, λοιπόν, αφού η νέα αυτή οδηγία τύχει της τελικής έγκρισης (*σύμφωνη γνώμη*) από το *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, να κοινοποιηθεί προς τα κράτη-μέλη προκειμένου να ενσωματωθεί στο εθνικά δίκαια, βελτιώνοντας και ταυτόχρονα συμπληρώνοντας την υφιστάμενη νομοθεσία, που διέπει την προοπτική καλύτερης διαχείριση των αναλωθέντων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων, εξασφαλίζοντας παράλληλα ένα ασφαλέστερο μέλλον.

Την ίδια χρονιά με την κίνηση της παραπάνω νομοπαραγωγικής διαδικασίας, η Επιτροπή υιοθέτησε *σύσταση (18.12.2003)* με την οποία καθιερώνεται συγκεκριμένο καθεστώς τυποποίησης των πληροφοριών, που αφορούν στην απελευθέρωση στο περιβάλλον ραδιενεργών αερίων και υγρών καταλοίπων από πυρηνικούς αντιδραστήρες ηλεκτροπαραγωγής και σε εγκαταστάσεις επανεπεξεργασίας κατά την κανονική λειτουργία τους αλλά και το Συμβούλιο μια *Οδηγία 2003/122/EK (22.12.2003)* με σκοπό την επιβολή συστημάτων ελέγχου σε κλειστές πηγές ραδιενέργειας αλλά και σε άλλες ένθετες πηγές.

Το ενδιαφέρον της κοινοτικής έννομης τάξης για το δίκαιο, που παράγει η διεθνής κοινότητα γύρω από την πυρηνική ασφάλεια και τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων, αποδεικνύεται και από την προσφυγή^[29] της *Ευρωπαϊκής Επιτροπής*^[30] κατά του Συμβουλίου της *Ευρωπαϊκής Ένωσης* με αίτημα τη μερική ακύρωση της Απόφασης του Συμβουλίου (7.12.1998) για την έγκριση της προσχώρησης της *Euratom (ΕΚΑΕ)* στη διεθνή σύμβαση για την πυρηνική ασφάλεια (1994)^[31].

Εκδικάζοντας την παραπάνω υπόθεση το ΔΕΚ^[32] επιχείρησε να εμβαθύνει σε τρία ζητήματα :

ο στη διαδικασία σύναψης διεθνών συμφωνιών στο πλαίσιο της ΣυνθεΚΑΕ καθώς επίσης και στις εξουσίες που διαθέτουν η Επιτροπή και το Συμβούλιο στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας,

ο στη φύση, στην ερμηνεία και στη δυνατότητα επανεξέτασης μιας δήλωσης περί αρμοδιότητας, που υποβάλλει μια των τριών Κοινοτήτων στο πλαίσιο μιας πολυμερούς μικτής συμφωνίας και

ο στην κοινοτική αρμοδιότητα, που πηγάζει από τις διατάξεις περί υγείας και ασφάλειας της ΣυνθεΚΑΕ σε συνάρτηση όμως με τις πυρηνικές εγκαταστάσεις και, ειδικότερα, τις αξιολογήσεις ασφάλειας, τις επαληθεύσεις, την ετοιμότητα για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, τον καθορισμό όρων ασφαλείας και την επιλογή τοποθεσίας, τη σχεδίαση, κατασκευή και λειτουργία των παραπάνω εγκαταστάσεων.[\[33\]](#)

Η εμβάθυνση αυτή συνδέεται και με την ουσία των δύο βασικών στοιχείων της Σύμβασης για την πυρηνική ασφάλεια. Τα στοιχεία αυτά παραπέμπουν, αφενός, σε μια σειρά νομοθετικών, κανονιστικών, διοικητικών και λοιπών μέτρων, που καλούνται να υιοθετήσουν τα κράτη μέλη προκειμένου να επιτευχθεί και να διατηρηθεί ένα υψηλό επίπεδο πυρηνικής ασφάλειας (άρθρα 4,6-19) και, αφετέρου, σε ένα μηχανισμό αμοιβαίου ελέγχου, που περιλαμβάνει τόσο την υποχρέωση κάθε συμβαλλόμενου μέρους να υποβάλει έκθεση σχετικά με τα μέτρα, που έχουν θεσπισθεί στο πλαίσιο της εκπλήρωσης των συμβατικών υποχρεώσεων των εταίρων (άρθρο 5) όσο και τις συνεδριάσεις των συμβαλλομένων μερών με σκοπό την επανεξέταση των εκθέσεων, που υποβάλλονται από τα άλλα μέρη (άρθρα 20-28).

6. ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Συμπερασματικά, η πυρηνική ασφάλεια και ιδιαίτερα η ασφαλής διαχείριση των πυρηνικών αποβλήτων στον ευρωπαϊκό χώρο πρέπει να αντιμετωπίζονται μέσα από μια αποκλειστικά κοινοτική οπτική, αφού μόνον η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο

ικανότερος μηχανισμός για να εξασφαλίσει τη σοβαρότερη νομική και τεχνική κάλυψη, αλλά και τους απαραίτητους δημοσιονομικούς πόρους. Η κοινοτική αυτή ικανότητα συνδέεται με τη δυνατότητα αποτελεσματικότερης νομοθετικής κάλυψης, λόγω της ταχύτερης εκκίνησης της διαδικασίας έκδοσης και εφαρμογής σχετικών νομικών πράξεων (οδηγιών). Τέλος, ο κοινοτικός μηχανισμός αξιολογείται ως ο καταλληλότερος στο να μεριμνήσει για την παροχή των απαραίτητων εγγυήσεων από τα κράτη-μέλη καθώς και για την ενδεχόμενη επιβολή κυρώσεων στις περιπτώσεις μη εφαρμογής του κοινοτικού θεσμικού πλαισίου

Όσο για την *Κοινή Σύμβαση για την ασφάλεια της διαχείρισης αναλωθέντων καυσίμων και την ασφάλεια διαχείρισης ραδιενεργών αποβλήτων* αποτελεί ένα σημαντικό νέο αποτελεσματικό θεσμικό εργαλείο στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου της πυρηνικής ενέργειας, εφόσον το ενισχύει με κανόνες πλήρεις νομικής ισχύος. Πρόκειται για ένα σημείο, που παρουσίαζε στο παρελθόν έντονα κενά, αφού καλυπτόταν μόνο από τους μη δεσμευτικούς κανόνες του *Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας*. Ταυτόχρονα, όμως, η δυναμική ανάπτυξη του κοινοτικού δικαίου στην κατεύθυνση αυτή προσφέρει αναμφίβολα τη δυνατότητα ομογενοποίησης του νομικού πλαισίου για τη διαχείριση των πυρηνικών αποβλήτων, κάτι που διαφορετικά θα φάνταζε μάλλον ως ουτοπικός στόχος.

** Το παρόν άρθρο αποτελεί προϊόν εργασίας, που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος Θεσμοί και Νομοθεσία για το Περιβάλλον του Τμήματος Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου, κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 2003-2004.*

[1] Η Σύμβαση έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 2824/2000 (ΦΕΚ 90/ Τεύχος Α΄/16.3.2000)

[2] *Emmanuelle Mühlhöver, L'environnement en politique étrangère : raisons et illusions*, Εκδόσεις L'Harmattan, Παρίσι, 2002.

[3] Βλ. *Caroline Dommen & Philippe Cullet (éditeurs), Droit international de l'environnement. Textes de base et références*, Εκδόσεις Kluwer Law International 1997, σ. 625επ.

[4] Σε ισχύ από τις 28 Αυγούστου 1997.

[5] Σε ισχύ από τις 24 Οκτωβρίου 1996. Με Απόφαση της Επιτροπής (16.11.1999) στη

συνθήκη αυτή προσχώρησε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας.

[6] Σε ισχύ από τις 26 Φεβρουαρίου 1987.

[7] Το διεθνές δίκαιο ασχολήθηκε για πρώτη φορά με τα ραδιενεργά απόβλητα στον θαλάσσιο χώρο. Σημαντική θεωρείται ως προς αυτό το ζήτημα η υιοθέτηση της Σύμβασης του Λονδίνου (29 Δεκεμβρίου 1972) με αντικείμενο τη διαχείριση των αποβλήτων στην θάλασσα.

[8] Εδώ αξίζει να αναφέρουμε κυρίως δύο διεθνείς συμβάσεις, εκείνη της *Espro* (1991, σε ισχύ από τις 10.9.1997) με αντικείμενο τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των διασυνοριακών μετακινήσεων αλλά και του *Aarhus*, που αφορά στην πρόσβαση στην πληροφόρηση, στη δημόσια συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων αλλά και στην προσφυγή στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά ζητήματα (σε ισχύ από 30.10.2001, ενώ υπογράφηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στις 25.6.1998).

[9] Η Σύμβαση είναι ανοικτή προς υπογραφή από τις 29 Σεπτεμβρίου 1997 στην έδρα του ορισθέντος ως θεματοφύλακά της, Διεθνούς Γραφείου Ατομικής Ενέργειας στη Βιέννη. Τέθηκε σε ισχύ στις 18 Ιουνίου 2001. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει προς το Συμβούλιο την προσχώρηση σε αυτήν της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αλλά και της *Euratom* (COM (2001) 520 Τελικό/ 15.10.2001).

[10] Βλ. Ειδική Έκθεση αριθμ. 25/98 (δυνάμει του άρθρου 188Γ παρ. 4 εδ. 2 της ΣυνθεΚ) σχετική με τις πράξεις της ΕΕ στον τομέα της πυρηνικής ασφάλειας στην Κεντρική & Ανατολική Ευρώπη και στα Νέα Ανεξάρτητα Κράτη (1990-1997) συνοδευόμενη από τις απαντήσεις της Επιτροπής.

[11] Πρέπει να σημειωθεί ότι η κοινοτική έννομη τάξη είναι ήδη προ πολλού εμπλουτισμένη με νομικές πράξεις γύρω από το σχετικό αντικείμενο, όπως π.χ. 92/269/*Euratom*/ Γνώμη της Επιτροπής/30.4.1992 περί δημιουργίας μονάδας επανεπεξεργασίας πυρηνικών καυσίμων *Thorp* της εγκατάστασης *Sellafield*. Επίσης, 90/202 /*Euratom*/ Γνώμη της Επιτροπής/18.4.1990 περί της λειτουργίας των εγκαταστάσεων ενδιάμεσης αποθήκευσης ακτινοβολημένων καυσίμων στο *Ahaus* (Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Γερμανίας). Επίσης Οδηγία 89/618/ *Euratom*/Γνώμη Επιτροπής/20.7.1989 σχετικά με τα εργοστάσια ανακατεργασίας ακτινοβολημένων καυσίμων *UP3* και *UP2800* της εγκατάστασης *La Hague* (Γαλλία). Επίσης, 82/74/*Euratom*/Σύσταση Επιτροπής/3.2.1982 στον τομέα της αποθήκευσης και της επανεπεξεργασίας των ακτινοβολημένων πυρηνικών καυσίμων. Επίσης, 80/237/*Euratom*/Απόφαση/Συμβούλιο/18.2.1980 περί συγκρότησης Συμβουλευτικής Επιτροπής *ad hoc* επί του δέματος της επανεπεξεργασίας των ακτινοβοληθέντων πυρηνικών καυσίμων.

[12] Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στη Τσεχία, τη Λιθουανία, τη Σλοβακία (κράτη μέλη πλέον της ΕΕ), την Ρουμανία (υποψήφιο κοινοτικό εταίρο), την Ρωσία και την Ουκρανία.

[13] *Kiss Charles- Alexandre, L'accident de Tchernobyl et ses conséquences au point de vue international in: Annuaire français de droit international, 1986, σ. 139 επ.*

[14] Βλ. *Cameron P., Hancher L. & Kühn W. (ed.), Nuclear Energy after Chernobyl*, Λονδίνο, Graham & Trotman, International Bar Association, 1988.

[15] Βλ. σχετικά *Catherine- Zoi Varfis, Management of Radiological Risk in Contaminated Territories: Access to Information and Public Participation Opportunities under the Nuclear Legal Framework in Russia, Ukraine and Belarus*, Geneva 2000.

[16] *Ιωάννου Κρ. & Στρατή Αν., Δίκαιο της Θάλασσας*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1998, σ. 81 επ.

[17] Βλ. επίσης, Οδηγία 92/3/Euratom/Συμβούλιο (3.2.1992) με αντικείμενο την επιτήρηση και τον έλεγχο των αποστολών ραδιενεργών αποβλήτων μεταξύ κρατών μελών καθώς και προς και από την Κοινότητα.

[18] Βλ. επίσης, Οδηγία 96/29 Euratom/ Συμβούλιο/ 31.5.1996, που αφορά στο καθορισμό των βασικών κανόνων ασφάλειας για την προστασία της υγείας των εργαζομένων και του πληθυσμού από τους κινδύνους που προκύπτουν από ιονίζουσες ακτινοβολίες. Επίσης, Σύσταση/Επιτροπή/20.12.2001 περί προστασίας του πληθυσμού από την Έκθεση σε ραδόνιο στις παροχές πόσιμου νερού.

[19] Ο Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας ιδρύθηκε το 1956 ως ένας περιφερειακός/ τεχνικός οργανισμός του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών με κύριο σκοπό τη διευκόλυνση της ανάπτυξης διεθνούς συνεργασίας και τη διάχυση ειδικής τεχνολογίας γύρω από την ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας.

[20] *P. Nicolopoulou-Stamati, L.Hens & C.V.Howard (ed.), Health Impacts Management Policies*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 2000.

[21] Σύμβαση υιοθετηθείσα το 1992.

[22] Σύμβαση συνομολογηθείσα το 1993 υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

[23] Πρόκειται για τρεις άξονες κατευθυντηρίων γραμμών ενός ευρέος γεωγραφικού και ουσιαστικού φάσματος εφαρμογής, όπως η πρόσβαση στην πληροφόρηση, η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και η πρόσβαση στη

δικαιοσύνη. Ειδικότερα, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη αποτελεί ένα δύσκολο σημείο λόγω της αποκλειστικότητας των εθνικών δικαίων να ρυθμίζουν μέχρι τουλάχιστον σήμερα σχετικά ζητήματα (βλ. σχετικά, *Galizzi P.*, Questions of Jurisdiction in the Event of a Nuclear Accident in a Member State of the European Union in *Journal of Environmental Law*, 8/1996, σ. 71επ.). Οι παραπάνω γραμμές διαμορφώθηκαν από την Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη των Ηνωμένων Εθνών και, στη συνέχεια, καταγράφηκαν για πρώτη φορά επίσημα στα Πρακτικά της Υπουργικής Διάσκεψης της Σόφιας το 1995 με αντικείμενο «ένα περιβάλλον για την Ευρώπη».

[24] Όμως και επί υπολοίπων κρατών μελών, και μάλιστα σε αυτά που χρησιμοποιούν ευρέως την πυρηνική ενέργεια και βρίσκονταν εντός Ένωσης πριν από την 1η Μαΐου 2004, που παρουσιάζουν ο κοινοτικός έλεγχος υπήρξε αρκετά έντονος.

[25] 87/600/Euratom.

[26] Υπολογίζεται ότι οι δύο χώρες έχουν επενδύσει μόνο για την περίπτωση της πυρηνικής ασφάλειας της Ουκρανίας περί το 1,5 δισεκατομμύρια ευρώ.

[27] ΕΕΕΚ C 379,31.12.1994.

[28] SEC (1999) 1302 Τελικό ΕΕΕΚ αριθμός L265/ 13.10.1999.

[29] Υπόθεση C-29/99, Συλλογή Νομολογίας ΔΕΚ 2002, σ. I-11221.

[30] Η Επιτροπή υποστήριξε ότι η τελική παράγραφος της Δήλωσης της ΕΚΑΕ σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 30 παρ.4γ της περί ης ο λόγος σύμβασης, που προσαρτάται στην Απόφαση του Συμβουλίου και αναφέρει την έκταση της κοινοτικής αρμοδιότητας, συνιστά παραβίαση της Συνθήκης ΕΚΑΕ λόγω της μη διευκρίνισης του γεγονότος ότι οι κοινοτικές αρμοδιότητες καλύπτουν και τους τομείς τους οποίους διέπουν τα άρθρα 1-5,7,14-19.

[31] Πρόκειται για μικτή συμφωνία στην οποία συμβαλλόμενα μέρη είναι τόσο οι κοινοτικοί εταίροι όσο και ή ίδια η Κοινότητα. Η αντιδικία των δύο κοινοτικών θεσμικών οργάνων οφείλεται στη διαφωνία τους για τη δήλωση αρμοδιότητας, που η Κοινότητα όφειλε να καταθέσει στον θεματοφύλακα αλλά και για την έκταση της αρμοδιότητας της Κοινότητας σχετικά με την ασφάλεια των πυρηνικών εγκαταστάσεων των κρατών μελών.

[32] Η απόφαση του ΔΕΚ δεν φαίνεται, πάντως, να δικαιώνει κανένα διάδικο. Το πιο σημαντικό στοιχείο στην πράξη αυτή είναι η ακύρωση της τρίτης παραγράφου της επίμαχης δήλωσης της ΕΚΑΕ.

[33] Βλ. Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα *Jacobs* της 13ης Δεκεμβρίου 2001.